

Gastroia: Journal of Gastronomy and Travel Research, Vol. 6, Issue 2, 412-420, 2022
*Covid-19 Salgınının Turizm Talebi Üzerine Etkilerinin “Undertourism” Kavramı Kapsamında
Değerlendirilmesi*

Kadir Erdem BOL, İsmail KIZILIRMAK, Yurdanur YUMUK
**COVID-19 SALGINININ TURİZM TALEBİ ÜZERİNE ETKİLERİNİN “UNDERTOURISM”
KAVRAMI KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ**

*Evaluation of The Effects of The Pandemic of Covid-19 on Tourism Demand within the Concept of
“Undertourism”*

* Kadir Erdem BOL

** İsmail KIZILIRMAK

*** Yurdanur YUMUK

ÖZET

Turizm siyasi istikrarsızlıklardan, ekonomik darboğazlardan, doğal afetlerden ve salgın hastalıklardan en fazla etkilenen sektörlerin başında yer almaktadır. Turizm talebinde yaşanan düşüşün tüm turizm paydaşlarını olumsuz etkilediği düşünülmektedir. Covid-19 salgını öncesi, gelişmekte olan bazı turizm destinasyonları ve ada bölgelerinde ortaya çıkan “undertourism” (turizme yönelik düşük talep), pandemi ile birlikte overtourism (turizme yönelik aşırı talep) gibi bir problem haline gelmiş, turizm faaliyetlerinin devamlılığını tehdit ettiği görülmüştür. Turizm talebinde yaşanan söz konusu düşüşün turizm çalışanlarının mesleki devamlılığını da olumsuz yönde etkilediği ortaya çıkmaktadır. Bu doğrultuda, çalışmanın amacı “undertourism” in sektörel bağlamda doğurduğu sonuçları irdelemek ve özellikle olumsuz sonuçlarını ortaya çıkarmaktır. Turizme yönelik düşük talebin aynı zamanda yan sektörler, doğal yaşam ve kültürel değerler üzerinde de olumsuz etkiler yarattığı belirtilmektedir. “Undertourism” kavramının alanyazına kazandırılması bakımından çalışmanın önemli olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Covid-19 Salgını, Turizm Talebi, Undertourism

ABSTRACT

Tourism is one of the main sectors most affected by political instability, turndowns, natural disasters and epidemics. It is thought that decrease in tourism demand negatively affects all tourism stakeholders. “Undertourism” (low demand for tourism), which occurred in some developing tourism destinations and island regions before Covid-19 pandemic, became a problem such as “overtourism” (excessive demand for tourism) with the pandemic and it was understood that it threatened the continuity of tourism activities. It appears that this decrease in tourism demand affects the professional continuity of the tourism employee negatively. In this context, the aim of the study is to examine particularly negative consequences of “undertourism” (low demand for tourism) in the tourism sector. It is stated that “undertourism” (low demand for tourism) also creates negative effects on sub-sectors, natural life and cultural values. It is thought that the study is worthy because of introducing the concept of “undertourism” to national literature.

Keywords: Covid-19, Tourism Demand, Undertourism

Yazar İletişim Bilgileri

* kadirerdembl@hotmail.com

** ikizlirmak@yahoo.com

*** yumukyurdanur16@gmail.com

1. GİRİŞ

Turizmin yapısı gereği salgın, doğal afet, iç politika sorunları ve uluslararası ilişkiler gibi faktörlerden kolaylıkla etkilenen bir sektör olduğu bilinmektedir (Çeken, Dalgın ve Karadağ, 2009). Çin’de ortaya çıkan ve 2020 yılının ilk aylarında hayatlarımıza giren Covid-19 virüsünün bulaşma riskinin ve hızının yüksek olması turizm hareketlerini de olumsuz yönde etkilemiştir (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2021).

Covid-19 öncesinde aşırı turizm (overtourism), turizmin devamlılığını tehdit eden büyük bir problem olarak kabul edilmekteydi (Sugathan & Roopak, 2020). Covid-19’un yayıldığı 2020 yılı turizm verileri incelendiğinde, salgının bir sonucu olarak, turizm talebinde uluslararası anlamda büyük bir düşüş yaşandığı ortaya çıkmakta; talebin üçte bir oranında düştüğü raporlara yansımaktadır (DTÖ, 2021). Bu nedenle, turizm talebinin tamamen yok olması veya bölgedeki turizmin gelişimini olumsuz etkileyecek kadar düşük olması olarak tanımlanan “undertourism” kavramı dikkat çekmektedir (Drápela, 2020). Bu kavram aşırı turizmin şeytani ikizi olarak da ifade edilmektedir (Soydanbay, 2017). Turizmde yaşanan düşük talebe çözüm önerisi getirilmesi günümüzde sektörün en önemli konularından birini teşkil etmektedir (Skinner, 2021).

Covid-19 dönemi öncesinde, undertourism; gelişmemiş destinasyonlar ve çoğunlukla ada bölgelerinde rastlanılan bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır (Rugguieri, Calo ve Orthodoxou, 2019). Salgının yayılması ile; dünya üzerindeki tüm turizm bölgelerini yakından ilgilendirmekte; uluslararası boyutta bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Covid-19’un turizm üzerindeki etkilerinin salgın bittikten sonra da uzun süre devam etmesi ihtimali ortaya çıkmaktadır (Skare, Soriano ve Porada-Rachon, 2021). Bu nedenle bir süre daha turizmi tehdit edecek ve gelecekte tekrarlanma ihtimali olan “undertourism” kavramı hakkında bilgi sahibi olmak önem arz etmektedir.

Bu bağlamda, çalışmanın amacı “undertourism” kavramını açıklamak; “undertourism” in turizm üzerindeki etkilerini ortaya koymak ve çözüm önerileri sunmaktır. Buna ek olarak; literatürde “undertourism” kavramına yönelik yeterli çalışmaya rastlanmaması nedeniyle çalışmanın bir diğer amacı kavrama olan ilgiyi arttırmaktır. Çalışmanın “undertourism” olgusunun turizm sektörünün tüm paydaşlarına tanıtılması bakımından önem arz ettiği düşünülmektedir.

“Undertourism” kavramının Covid-19 ile birlikte turizm alan yazınında yer alamaya başladığı görülmektedir. Bu nedenle, konuyu doğrudan ele alan araştırmaların sınırlı olduğu görülmektedir (Gowreesunkar ve Thanh, 2020; Pranskūnienė ve Perkumienė, 2020; Ruggieri vd., 2019). Gözlem ve görüşmenin olanaklı olmadığı çalışmalarda araştırma problemiyle ilgili yazılı ve görsel materyaller araştırmaya dahil edilmekte, bu açıdan bu dökümanların incelemesi tek başına bir araştırma yöntemi olarak kullanılabilir. Aynı zamanda araştırmacıya zaman ve para tasarrufu sağlamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013:217-218). Bu bağlamda kavramı açıklayabilmek, tüm turizm paydaşları üzerine olan etkilerini ortaya koyabilmek ve daha da önemlisi kavramı yerli alan yazına kazandırabilmek adına çalışmada literatür taraması gerçekleştirilmiş; konu ile ilgili ikincil kaynakların (yazı temelli; metinler, kitaplar, ansiklopediler, raporlar, sözlükler, dergiler vb.) incelenmesi hedeflenmiştir. Söz konusu yazılı belgelerin incelenmesi, konu hakkında anlam çıkarmak, anlayış oluşturmak ve ampirik bilgi geliştirmek açısından önem arz etmektedir (Kıral, 2020). Bu yönüyle çalışmanın gelecekte gerçekleştirilebilecek ampirik araştırmalara bir çıkış noktası oluşturabileceği de düşünülmektedir.

2. UNDERTOURISM

“Undertourism” kavramının da “overtourism” gibi literatürde tek bir karşılığı olmadığına rastlanmaktadır (Pranskūnienė ve Perkumienė, 2020). Salgın öncesi gerçekleştirilen çalışmalarda; kavramın mevcut turizm talebinde destinasyonun sürdürülebilirliğini olumsuz yönde etkileyecek şekilde düşüş yaşanması olarak açıklandığı ortaya çıkmaktadır (Soydanbay, 2017). Buna ek olarak; az sayıda ziyaretçi alan, bilinmeyen, popüler olmayan ya da yeni gelişen turizm bölgelerini ifade etmek için de kullanıldığını; kalabalıktan sıkılan turistler için alternatif bir destinasyon tipi olarak sunulduğunu ortaya koyan çalışmalar da bulunmaktadır (Pranskūnienė & Perkumienė, 2020). Anlam olarak “undertourism”; turizm potansiyeli bulunan destinasyonların yeterince ilgi görmemesi ve ziyaretçi almaması olarak kabul edilmekte, aşırı turizmin (overtourism) şeytani ikizi olarak yorumlanmakta ve benzer şekilde destinasyonları tehdit ettiği söylenebilmektedir (Soydanbay, 2017). Özellikle Covid-19 sonrası dönemde ele alınan kavram, turizmde yaşanan bir kriz, durma hali, batmaya giden bir süreç olarak ele alınmaktadır (Blázquez-Salom, Cladera, & Sard, 2021).

Salgından önce aşırı turizm ve sonucunda oluşan turizm fobisi güncel bir problem olarak ortaya çıkmakta, medyanın ve akademisyenlerin ilgi odağı haline gelen konular arasında yer almaktaydı (Seyfi ve Hall, 2020). Turizme yönelik talebin düşük olduğu bölgeler alternatif turizm destinasyonları olarak önerilmesi ve böylece turizm potansiyeli bulunan fakat turizmden yeterince gelir elde edemeyen bölgelerin de kalkındırılması düşünülmekteydi (Peltier, 2019). 2017 yılı “aşırı turizm yazı” olarak atfedilirken, 2020 yılında bu durumun tam tersine döndüğü ve “undertourism” kavramıyla karşı karşıya kalındığı ortaya çıkmaktadır (Skinner, 2021). Çünkü salgının getirisi olarak kapanmalar ve seyahat yasakları vb. önlemlerin turizm hareketlerini uluslararası boyutta durma noktasına getirdiği görülmekte, turizme yönelik düşük taleple nasıl baş edilebileceği sorusu, cevaplanması gereken en önemli soru olarak karşımıza çıkmaktadır (Sugathan ve Roopak, 2020).

Aşırı turizmin sebebiyet verdiği kaygıya benzer bir kaygının turizme yönelik düşük talebe karşı da duyulduğu salgınla birlikte ortaya çıkmaktadır (Seyfi ve Hall, 2020). Salgın öncesinde de birçok destinasyonu ve özellikle ada bölgelerini tehdit ettiği görülmektedir (Gowreesunkar ve Thanh, 2020; Seyfi ve Hall, 2020). Salgın nedeniyle eskiden popüler olan turizm destinasyonlarının günümüzde ıssız bölgelere dönüştüğü ve bu durumun turizm açısından önemli bir sorun teşkil ettiği açıktır (Burgen ve Giuffrida, 2020).

Literatürde turizme yönelik düşük talep nedenlerini ortaya koyan çalışmalara rastlamak mümkündür. Söz konusu nedenler arasında; altyapı ve ulaşım sistemlerindeki yetersizlik, kötü imaj, doğal afetler, bulaşıcı hastalıklar, krizler, siyasi istikrarsızlıklar, terör, pazarlama sorunları, sağlıklı bir turizm yönetimi ve planlamasının var olmaması gibi nedenler yer almaktadır (Beabout, 2019; Gowreesunkar ve Thanh, 2020). Kavramın seyahat motivasyonlarını etkileyen faktörlerle bağlantılı olduğu bu noktada göze çarpmaktadır.

Gowreesunkar ve Thanh (2020) turistlerin undertourism konusunda bilinçlendirilmesinin önem arz ettiğini belirterek; yaratıcı turizm yönetimini önermekte ve paydaşlar ile ortak çalışmanın sağlanmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır. Aynı zamanda, daha önce turizme yönelik düşük taleple karşı karşıya kalmamış destinasyonların da değerlendirilmesini gerekli görmektedir (Gowreesunkar ve Thanh, 2020). Soydanbay (2017) turizme yönelik düşük talebe bir çözüm önerisi olarak tarihsel alanların hikayeleştirilmesiyle bölgelerin tekrar canlanabileceğini savunmaktadır. Skinner (2021), ise destinasyonların sakin ya da kalabalık niteliğinden markalaştırılması yerine; planlı turizm yönetimi ekseninde doğru pazarlanması gerekliliğine değinmektedir.

2.1. Undertourism’in Etkileri

Turizm, turistik arz potansiyeli bulunan bölgelerde daha çok pozitif etkiler yaratan bir sektör olarak bilinmektedir. Genel manada turizm, bölgesel ve ülkesel kalkınmayı desteklemekte, bölgelerarası dengesizlikleri önlemekte, yoksulluğu gidermede etkili bir araç olarak kullanılmakta ve etkileşim halinde olduğu diğer pek çok sektörün de gelişmesine katkıda bulunmaktadır (Çeken, 2008; Özkök, 2006). Aynı zamanda yerel halka istihdam alanları yaratarak kırsal alanlardan kentlere yapılan göçleri azaltmakta ve kültürel değerlerin korunması noktasında da toplumsal farkındalık yaratmaktadır (Çetin, 2009; Meydan Uygur ve Baykan, 2007; Temur, 2011). Özellikle deniz, kum ve güneş üçlüsüne dayalı kitle turizmine olan ilginin azaldığı ve daha sürdürülebilir olduğu ifade edilen alternatif turizm türlerine yönelimin arttığı günümüzde, doğal ve kültürel değerlere daha fazla önem verildiği ortaya çıkmaktadır (Öztürk ve Yazıcıoğlu, 2002). Somut olmayan kültürel miras kapsamında değerlendirilen el sanatlarının devamlılığının sağlanmasında turizm etkili olmaktadır (Özkök, 2006). Bunun yanında; doğal ve vahşi yaşam alanlarının korunmasında da turizmin etkili olduğu savunulmaktadır (Higginbottom, Northrope, & Green, 2001). Sosyal açıdan değerlendirildiğinde ise kişilik yapısını ve kişilerarası davranışları pozitif yönde etkilediğini savunan çalışmalar dikkat çekmektedir (GhulamRabbany vd., 2013). Bir turizm bölgesinin düşük taleple karşı karşıya kalması söz konusu pozitif etkileri ortadan kaldırmaktadır.

Çin’de ortaya çıkan Covid-19 virüsü söz konusu ülkedeki turizm hareketleri kadar dünya genelindeki diğer tüm ülkelerin iç ve dış turizmini de olumsuz yönde etkilemiştir (Hoque vd., 2020). Salgın nedeniyle kişiler arası fiziksel mesafe kuralı getirilmektedir (Sağlık Bakanlığı, 2021). Evde karantina uygulamaları, seyahat kısıtlamaları ve insanların seyahat çıkmayı tercih etmemeleri, turizme yönelik talebi düşürmektedir (Sugathan ve Roopak, 2020; Hoque vd., 2020). Turistler tarafından Avrupa’nın yoğun ilgi gören destinasyonlarının hayalet şehirlere dönüştüğü görülmektedir (Burgen ve Giuffrida, 2020). 2019 yılında 1,5 milyara ulaşan turist sayısının 2020 yılına gelindiğinde 300 milyon seviyesine gerilediği ve uluslararası ölçekte turizm istihdamının (100-120 milyon kişi) azaldığı görülmektedir (DTÖ, 2021). Yalnızca İngiltere’de turizm ve seyahat sektöründe istihdam edilen kişilerin yarısından çoğunun işini kaybettiği bilinmektedir (WTTC, 2020). İstihdam kaybı sektör için başlı başına bir tehdit oluşturmakta; eğitimli ve deneyimli çalışanın kaybedilmesine sebebiyet vereceği ve bu durumun sektörün toparlanma sürecini daha da uzatabileceği düşünülmektedir (Martinko, 2021).

Gelirlerini yükseltmek amacıyla sabit maliyetlerini çalışanı işten çıkarma yoluyla azaltmayı tercih eden işletmeler faaliyetlerini sonlandırma durumunda kalmıştır. Covid-19 dönemini konu alan çalışmalar, bu durumdan özellikle küçük ve orta boyutlu işletmelerin etkileneceğine dair tahminlerde bulunmaktadır (Sugathan ve Roopak, 2020). Abbas vd. (2021) tarafından gerçekleştirilen araştırmada; bazı konaklama işletmelerinin menkul kıymetlerini kaybetme noktasına geldiklerinden bahsedilmekte; turizmin istihdam yaratıcı etkisinin kaybolduğu, ayrıca eğitimin online ortamlara taşınması nedeniyle öğrencilerin iş bulmada daha çok zorlanacakları savunulmaktadır. Turizm ve seyahat işletmelerinin %90’lara varan gelir kayıplarıyla karşı karşıya kaldığı ve özellikle küçük işletmelerin devlet yardımları olmaksızın varlıklarını sürdüremeyecekleri ifade edilmektedir (Volmann, Tokarski, Dinca, ve Bogdan, 2020).

Undertourism, yerel halkın turizmden yeterince fayda elde edememesi sonucu bazı bölgelerde gelişmişlik düzeyi açısından eşitsizliklerin ortaya çıkmasına ve turizme yönelik kötü imaja sahip olmalarına sebebiyet vermektedir (HTA, 2020 akt; Agrusa vd., 2021).

İstihdama dâhil olanlar ise sağlık ve ekonomideki belirsizlikler nedeniyle kaygı duymakta; bu durum sektör çalışanlarının turizm yerine başka işkollarını tercih etmesi riskini oluşturmaktadır (Bajrami vd., 2021); deneyimli iş gücünün kaybedilmesi ile birlikte ise sektörün düşük düzeyde bir hizmet kalitesiyle karşı karşıya kalması söz konusu olmaktadır. Turizme yönelik düşük talep turizmin dolaylı olarak desteklediği doğal ve vahşi yaşam alanlarının, safari bölgelerinin ve hayvanat bahçelerinin korunmasını tehlikeye sokmaktadır. Çünkü söz konusu işletmelerin ziyaretlerden ve bağışlardan elde ettiği gelirler kesildiğinde hayvanları besleme şansları kalmamaktadır (Martinko, 2021). Hayvanat bahçelerinin ve vahşi hayatı koruma merkezlerinin gelir kaybından kapanma noktasına gelmesi; insanlarla etkileşime alışmış olan hayvanların yeni duruma adaptasyonda zorlandıkları, kimi hayvanların şehirlerde yaşamaya başladıkları, kaçak avlanmanın artmaya başlamasıyla koruma altındaki hayvan popülasyonunun azaldığı ortaya çıkmaktadır (Usui vd., 2021). Güney Afrika'da yasa dışı avlanan avcılarının bu dönemde geçmiştekinden daha çok gergedanı avladıkları bu sonucu destekler niteliktedir (Roth, 2020). Doğal yaşam bölgeleri yanında parkların da daha az ziyaret edileceği, yatırımların azalacağı savunulmaktadır (Planeta, 2019).

Yine turizmin zanaat ve el sanatlarına olan desteği göz önünde bulundurulduğunda; el yapımı kültürel ürünlerin ve geleneklerin kaybolmaya yüz tuttuğu, talep yetersizliği nedeniyle bu ürünleri satarak geçinen insanların başka işlere yöneldikleri, usta çırak ilişkisiyle nesilden nesile aktarılan bazı geleneklerin ortadan kalktığı görülmektedir (Smith, 2021; Martinko, 2021).

Turizme yönelik düşük taleple sektörde faaliyet gösteren işletmelerin nasıl başa çıkabileceği önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır (Hasenzahl ve Cantoni, 2021; Skinner, 2021). Söz konusu soruna çözüm önerileri getirilememesi durumunda, turizm kaynaklarının ve destinasyonların yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalacağı savunulmaktadır (Gowreesunkar ve Thanh , 2020).

Bu etkilerin yanında turizmde yaşanan söz konusu duraklama dönemi, aşırı talep nedeniyle ekonomik anlamda turizme bağımlı hale gelen bölgeler için işkolu çeşitliliği imkânı doğurmakta ve turizmde ekonomik sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi için bir şans yaratmaktadır (Blázquez-Salom, Cladera, & Sard, 2021). Aynı zamanda düşük taleple karşı karşıya kalan bölgelerin aşırı taleple başa çıkmaya çalışan diğer bölgeler yerine birer alternatif oluşturabileceği ve böylece turistik talep açısından bölgelerarası bir dengenin sağlanabileceği düşünülmektedir (Oleksandrivna, 2021).

3. SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışma kapsamında, undertourism kavramı açıklanmaya ve etkileri üzerine tahminlerde bulunmaya çalışılmıştır. Araştırma sonucunda, undertourism kavramının aşırı turizm kadar tehlikeli ve kapsamlı bir problemi ifade ettiği ortaya çıkmıştır. Destinasyonları çeşitli şekillerde etkileyeceği saptanmış, buna ek olarak doğal yaşamı da tehdit ettiği ortaya çıkmıştır.

Pek çok sektör gibi turizmi de olumsuz etkileyen pandemi sürecinde sektörün karşı karşıya kaldığı en önemli sorun turizme yönelik talebin ciddi oranda düşmesidir. “Undertourism” kavramıyla ifade edilen bu durum, turizm bölgelerine yönelik talebin yeterli düzeyde olmaması anlamını taşımaktadır. Bu nedenle çalışmada kavrama “turizme yönelik düşük talep” şeklinde yer verilmektedir. Daha çok gelişmemiş turizm destinasyonları için

kullanılan bu kavramın; Covid-19 pandemisi ile gelişmiş destinasyonların da karşı karşıya kalabileceği bir sorun olduğu ortaya çıkmaktadır.

Kavrama açıklık kazandırmak için gerçekleştirilen araştırmalar göz önünde bulundurulduğunda; turizme yönelik düşük talebin ekonomik gelişmeyi sekteye uğrattığı, turizm kaynaklarının, destinasyonların, turizm işletmelerinin ve turizmin desteklediği diğer sektörlerin de mevcut durumdan olumsuz etkilendiği görülmektedir. Düşük turizm talebi nedeniyle destinasyonlara yönelik yatırımların artık yapılmaması; yerel ve/veya bölgesel kalkınmayı engellemekte, usta-çırak ilişkisiyle nesilden nesile aktarılan el sanatlarının zamanla yok olmasına ve vahşi ve doğal yaşam dengesinin bozulmasına sebebiyet vermektedir. Pandemi nedeniyle turizmde istihdamın da dar boğaza girmesi ve turizm çalışanlarının başka iş kollarına yönelmeleri eğitilmiş ve nitelikli işgücünün kaybedilmesine neden olmaktadır. Aynı zamanda turizm eğitimi alan gençlerin de sektöre yönelik ilgilerinin azalabileceği de olası bir sorun teşkil etmektedir.

Bu bağlamda, ekonomik krizler, doğal afetler ve salgın hastalıklar gibi nedenlerle geçici olarak düşük taleple karşı karşıya kalan turizmin en az risk ve kayıpla söz konusu zor süreci atlatabilmesine yönelik bazı önerilerde bulunmaktadır. Bu öneriler;

- Öncelikle insanları seyahate yöneltecek maddi teşviklerde (Bankalar tarafından verilebilecek düşük faizli ve uzun vadeli krediler vb.) bulunulmalıdır.
- Ülkelerarası seyahat kısıtlamaları nedeniyle uluslararası turizm hareketliliğinde düşüşler yaşansa dahi iç turizm teşvik edilmeli; böylece turizmden gelir elde eden yerel halk desteklenmeli, bölgesel ve yerel kalkınmaya katkıda bulunulmalıdır.
- İş gören devir hızının yüksek olması turizmin karşı karşıya kaldığı sorunların başında yer almaktadır. Olağanüstü durumlarda istihdamda yaşanabilecek krizler yetişmiş ve nitelikli işgücünün işsiz kalmasına sebebiyet vermekte ve onların sektöre olan güvenini azaltmaktadır. Bu durumda yaşamını idame ettirebilmesi için çalışana faizsiz ya da çok düşük faizli ihtiyaç kredisi verilmesi sağlanmalıdır.
- İstihdam kaybının önüne geçebilmek adına işgücünü sektörde tutmak önem arz etmektedir. Örneğin, krizlerden olumsuz etkilenenlerin başında gelen turist rehberlerinin belirli sürelerle müze rehberi olarak görevlendirilmeleri bir çözüm olabilir.
- Turizmde meydana gelen ve gelebilecek krizlerin etkilerinin geçici olduğu düşünülerek turistik arz kaynaklarının, somut ve soyut kültürel mirasın korunmasına ve aynı zamanda vahşi yaşam bölgelerinin koruma altına alınmasına özen gösterilmelidir.
- Usta-çırak ilişkisi ile nesilden nesile aktarılan el sanatlarının yok olmasını önlemek için söz konusu el sanatlarını icra eden ustalar ve turizmde yerel ve kırsal kalkınmayı tetikleyen küçük ve orta ölçekli işletmeler ve aile işletmeleri desteklenmelidir.

“Undertourism” kavramının alanyazına kazandırılması açısından çalışmanın önem arz ettiği düşünülmektedir. Üzerinde uzlaşmış bir Türkçe karşılığı bulunmayan kavram çalışmada “overtourism” kavramının zıttı şeklinde “turizme yönelik düşük talep” anlamında kullanılmıştır. Bu bağlamda, çalışmada yalnızca “undertourism” kavramının açıklanması ve turizm üzerine olan etkilerinin incelenmesi, araştırmanın en önemli kısıtını oluşturmaktadır. Gelecekte çeşitli turizm destinasyonlarında yaşayan ve turizmde ve diğer iş kollarında çalışan halkın turizme yönelik düşük taleple ilgili görüşlerini karşılaştırmalı olarak inceleyen araştırmalar gerçekleştirilebilir. Aynı zamanda turizme yönelik düşük talep ve yaşam kalitesi algısı ilişkisi üzerinde durulabilecek bir diğer araştırma konusudur. Yine, turizm eğitimi alan

gençlerin turizmde meydana gelen ve gelebilecek krizlere yönelik bakış açılarının, sektöre karşı tutumlarının ve kariyer planlarının ortaya konulması da konunun derinlemesine analiz edilmesine katkıda bulunacaktır.

KAYNAKÇA

- Abbas, J., Mubeen, R., Iorember, P. T., Raza, S., & Mamirkulova, G. (2021). Exploring the impact of COVID-19 on tourism: transformational potential and implications for a sustainable recovery of the travel and leisure industry. *Current Research in Behavioral Sciences*, 2, 1-11.
- Agrusa, J., Linnes, C., Lema, J., Min, J. E., Henthorne, T., Itoga, H., & Lee, H. (2021). Tourism Well-Being and Transitioning Island Destinations for Sustainable Development. *Journal of Risk and Financial Management*, 14,32.
- Bajrami, D. D., Terzic, A., Petrovic, M. D., Radovanovic, M., Tretiakova, T. N., & Hadoud, A. (2021). Will we have the same employees in hospitality after all? The impact of COVID-19 on employees' work attitudes and turnover intentions. *International Journal of Hospitality Management*, 94, 1-9.
- Beabout, L. (2019). You've heard of overtourism. Here's why undertourism is just as important. [URL: <https://greensuitcasetravel.com/2019/03/undertourism/>] (Erişim Tarihi: 13 Eylül 2021).
- Blázquez-Salom, M., Cladera, M., & Sard, M. (2021). Identifying the sustainability indicators of. *Journal of Sustainable Tourism*, 1-25.
- Burgen, S., & Giuffrida, A. (2020). How coronavirus is reshaping Europe's tourism hotspots. [URL: <https://www.theguardian.com/world/2020/jul/20/how-coronavirus-is-reshaping-europes-tourism-hotspots>] (Erişim Tarihi: 13 Eylül 2021).
- Çeken, H. (2008). Turizmin bölgesel kalkınmaya etkisi üzerine teorik bir inceleme. *Afyon Kocatepe Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi*, 10 (2), 293-306.
- Çeken, H., Dalgın, T., & Karadağ, L. (2009). Küreselleşme ve uluslararası turizm arasındaki ilişki. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22, 21-36.
- Çetin, T. (2009). Beypazarı'nda turist-yerli halk etkileşimi ve turizmin sosyal, kültürel ve ekonomik etkileri. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi / Journal of Turkish World Studies*, 9 (1), 15-32.
- Drápela, E. (2020). Mass Tourism in The Bohemian Paradise: Both a Threat and An Opportunity. 15th International Conference- Topical Issues of Tourism: Overtourism— Risk for a Destination, 4–5 March 2020, College of Polytechnics: Jihlava, Czech Republic, ss. 31-40.
- DTÖ. (2021). 2020: A year in review. [URL: <https://www.unwto.org/covid-19-and-tourism-2020>] (Erişim Tarihi: 12 Eylül 2021).
- GhulamRabbany, M., Afrin, S., Rahman, A., Islam, F., & Hoque, F. (2013). Environmental effects of tourism. *American Journal of Environment, Energy and Power Research*, 1 (7), 117-130.

Gastroia: Journal of Gastronomy and Travel Research, Vol. 6, Issue 2, 412-420, 2022
*Covid-19 Salgınının Turizm Talebi Üzerine Etkilerinin "Undertourism" Kavramı Kapsamında
Değerlendirilmesi*

Kadir Erdem BOL, İsmail KIZILIRMAK, Yurdanur YUMUK

- Gowreesunkar, V. G., & Thanh, T. V. (2020). Between overtourism and undertourism: impacts, implications, and probable solutions. *Overtourism*, 45-68.
- Hasenzahl, L., & Cantoni, L. (2021). "Old" and "New" Media Discourses on Chinese Outbound Tourism to Switzerland Before and During the Covid-19 Outbreak. An Exploratory Study. Wörndl et al. (Ed.), içinde *Information and Communication Technologies in Tourism* (s. 530-542). Cham: Springer.
- Higginbottom, K., Northrope, C., & Green, R. (2001). *Positive Effects Of Wildlife Tourism On Wildlife*. Avustralya: CRC for Sustainable Tourism.
- Hoque, A., Shikha, F. A., Hasanat, M. W., Arif, I., & Hamid, A. A. (2020). The effect of Coronavirus (COVID-19) in the tourism industry in China. *Asian Journal of Multidisciplinary Studies*, 3 (1), 52-58.
- HTA. (2020). HTA Covid-19 Update. Hawaii Tourism Authority.
- Kıral, B. (2020). Nitel bir veri analizi yöntemi olarak doküman analizi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15, 170-189.
- Martinko, K. (2021). From Overtourism to Undertourism: The World Just Can't Get It Right. [URL: <https://www.treehugger.com/from-overtourism-to-undertourism-the-world-just-can-t-get-it-right-5075005>] (Erişim Tarihi: 12 Eylül 2021).
- Meydan Uygur, S., & Baykan, E. (2007). Kültür turizmi ve turizmin kültürel kültür turizmi ve turizmin kültürel varlıklar üzerindeki etkileri. *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 30-49.
- Oleksandrivna, I. O. (2021). International over - and under-tourism and measures to reduce their risks. *Modern Science Innovations and Prospects*, 360-364.
- Özkök, F. (2006). Yoksulluğun azaltılmasında turizmin yeri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 5 (15), 85-98.
- Öztürk, Y., & Yazıcıoğlu, İ. (2002). Gelişmekte olan ülkeler için alternatif turizm faaliyetleri üzerine teorik bir çalışma. *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 1-14.
- Peltier, D. (2019). Travel Megatrends 2019: Undertourism Is the New Overtourism. [URL: <https://skift.com/2019/02/05/travel-megatrends-2019-undertourism-is-the-new-overtourism/>] (Erişim Tarihi: 12 Eylül 2021).
- Planeta. (2019). Undertourism. [URL: <https://www.planeta.com/undertourism/>] (Erişim Tarihi: 11 Eylül 2021).
- Pranskūnienė, R., & Perkūnienė, D. (2020). Debating Overtourism and Undertourism in the Context. *Рекомендовано до друку*, 203-205.
- Roth, A. (2020). Poachers Kill More Rhinos as Coronavirus Halts Tourism to Africa. [URL: <https://www.nytimes.com/2020/04/08/science/coronavirus-poaching-rhinos.html>] (Erişim Tarihi: 11 Eylül 2021).
- Ruggieri, G., Calo, P. & Orthodoxou, K. (2019). Overtourism and Undertourism. Brinklow et al. (Ed.), içinde *The 21st Century Maritime Silk Road Islands Economic Cooperation Forum* (s. 85-108).

Gastroia: Journal of Gastronomy and Travel Research, Vol. 6, Issue 2, 412-420, 2022
*Covid-19 Salgınının Turizm Talebi Üzerine Etkilerinin "Undertourism" Kavramı Kapsamında
Değerlendirilmesi*

Kadir Erdem BOL, İsmail KIZILIRMAK, Yurdanur YUMUK

- Seyfi, S., & Hall, C. M. (2020). COVID-19 Pandemic, Tourism and Degrowth. Hall et al. (Ed.), içinde Degrowth and Tourism: New Perspectives on Tourism Entrepreneurship, Destinations and Policy (s. 287-313). Routledge.
- Skare, M., Soriano, D. R., & Porada-Rachon, M. (2021). Impact of COVID-19 on the travel and tourism industry. *Technological Forecasting & Social Change*, 163, 2-14.
- Skinner, H. (2021). Place branding—The challenges of getting it right: Coping with success and rebuilding from crises. *Tourism and Hospitality*, 2, 173-189.
- Smith, J. R. (2021). Travel's new threat is undertourism. [URL: <https://www.lonelyplanet.com/articles/travel-destinations-suffer-during-covid>] (Erişim Tarihi: 12 Eylül 2021).
- Soydanbay, G. (2017). A Systemic Analysis of Overtourism and Tourismophobia: And What Destinations Can Do About It. [URL: <https://placebrandobserver.com/overtourism-tourismophobia-causes-solutions/>] (Erişim Tarihi: 12 Eylül 2021).
- Soydanbay, G. (2017). Undertourism: How to Make Archaeological Sites and Museums More Attractive as Destinations. [URL: <https://placebrandobserver.com/how-to-make-museums-attractive-destinations/>] (Erişim Tarihi: 12 Eylül 2021).
- Sugathan, V. C., & Roopak, S. (2020). Impact Assessment of the COVID-19 Outbreak on International Tourism. *UGC Care Group I Listed Journal*, 148-158.
- T.C. Sağlık Bakanlığı. (2021). Covid-19 Nedir? [URL: <https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66300/covid-19-nedir-.html>] (Erişim Tarihi: 14 Eylül 2021).
- Temur, H. (2011). Turizmin Çevreye Etkileri. *Dünya Gazetesi*. [URL: <https://www.dunya.com/gundem/turizmin-cevreye-etkileri-haberi-158509>] (Erişim Tarihi: 14 Eylül 2021).
- Usui, R., Sheeran, L. K., Asbury, A. M., & Blackson, M. (2021). Impacts of the COVID-19 pandemic on mammals at tourism destinations: a systematic review. *Mammal review*, 51, 492-507.
- Volmann, C., Tokarski, K. O., Dinca, V. M., & Bogdan, A. (2020). The impact of Covid-19 on Romanian Tourism. An explorative case study on prahova county, Romania. *Amfiteatru Economic*, 23 (56), 196-205.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 3. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık
- WTTC. (2020). UK looks set to lose 2.4m jobs in 2020 due to COVID-19 and travel restrictions, says WTTC. [URL: <https://wtcc.org/News-Article/UK-looks-set-to-lose-over-2m-jobs-in-2020-due-to-COVID-19-and-travel-restrictions>] (Erişim Tarihi: 15 Eylül 2021)